

A munkahelyi biztonság és egészségvédelem kezelése az európai munkahelyeken — az új és újonnan megjelenő kockázatokról szóló második európai vállalati felmérés (ESENER-2) megállapításai

Európai Kockázatkutató Központ

Vezetői összefoglaló

Szerzők: Emma Wadsworth és David Walters, a Cardiffi Egyetem Munkakörnyezet-kutató Központja
Projektvezető: Xabier Irastorza, Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség (EU-OSHA)

Köszönetnyilvánítás:

Köszönetünket fejezzük ki a projekt tanácsadó testületének tagjai, név szerint Kaj Frick, Phil James, Marina Jarvis és Jan Popma részére a jelentéssel kapcsolatos meglátásaikért, valamint a projekttel kapcsolatban tartott workshophoz nyújtott értékes közreműködésükért. Hálásak vagyunk emellett Mel Evansnek a workshop megszervezésében nyújtott segítségéért. Végezetül köszönetet mondunk az EU-OSHA munkatársainak a projekt során adott tartalmas észrevételeikért.

Ez az összefoglaló az Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség (EU-OSHA) megbízásából készült. Tartalmáért, beleértve a benne megfogalmazott véleményekért és/vagy következtetésekért a szerzők felelnek, és ezek nem feltétlenül tükrözik az EU-OSHA álláspontját.

**A Europe Direct szolgáltatás az Európai Unióval kapcsolatos
kérdéseire segít Önnek választ találni.**

Ingyenesen hívható telefonszám (*):

00 800 67891011

(*) Egyes mobiltelefon-szolgáltatók nem teszik lehetővé a 00 800-as telefonszámok hívását, vagy kiszámlázzák ezeket a hívásokat.

Bővebb tájékoztatást az Európai Unióról az interneten talál (<http://europa.eu>).

Luxembourg: Az Európai Unió Kiadóhivatala, 2018.

© Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség, 2018.

Sokszorosítása a forrás feltüntetése mellett engedélyezett.

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

A jelen tanulmány célja, hogy részletesen elemezze az új és újonnan megjelenő kockázatokról szóló második európai vállalati felmérés (ESENER-2) adatait, amelyet európai uniós (EU) munkahelyeken végeztek a munkahelyi biztonság és egészségvédelem kezelésével kapcsolatban. A tanulmány az ESENER-1 és az ESENER-2 felmérésekről korábban készített elemzések megállapításai alapján az Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség (EU-OSHA) megbízásából készült a következő célokból:

- azoknak az intézkedéseknek a meghatározása, amelyek elősegíthetik a munkahelyi biztonság és egészségvédelem iránti magasabb szintű elkötelezettséget a vállalkozások körében;
- azoknak a vállalkozástípusoknak a meghatározása, amelyek esetében nagyobb a valószínűsége az alacsony elkötelezettségnek, és amelyeket a leginkább kell támogatni;
- segítségnyújtás a döntéshozók részére, hogy a lehető legjobban használják fel a korlátozottan rendelkezésre álló erőforrásokat a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi kockázatok megelőzése érdekében.

E célok elérése érdekében tanulmányunk az ESENER-1 és az ESENER-2 felmérések adatairól készített korábbi elemzések következő megállapításaiból indul ki:

- A bevált gyakorlatok megvalósítása a vállalkozások mérete szerint és ágazatonként eltérő.
- A munkavállalói részvétel, amelyet a munkahelyi biztonság és egészségvédelem iránti magas szintű vezetői elkötelezettség elősegít, leginkább a megelőzéssel kapcsolatos bevált gyakorlatok munkahelyi megvalósításához kapcsolódik.
- Ezen összefüggések mellett – és azoktól függetlenül – a bevált gyakorlatok országonként is eltérőek.

Tehát ezek a korábbi elemzések lényegében azt mutatták, hogy a munkahelyi biztonsággal és egészségvédelemmel kapcsolatos vállalati gyakorlatot az a helyi, nemzeti és nemzetközi környezet befolyásolja, amelynek keretében a vállalkozások működnek. Ez azt is jelenti, hogy elősegíthetjük a bevált gyakorlat számára kedvező környezetet. A fentiek alapulvételével elvégeztük az ESENER-2 adatok alábbiakban bemutatott másodlagos elemzését. Megállapításaink során figyelembe vettük a munkahelyi biztonság és egészségvédelem kezelésére vonatkozó szakirodalmat, valamint a bevált munkahelyi gyakorlat végrehajtását támogató és akadályozó tényezőket.

E jelentésben:

1. meghatároztuk az alábbiakkal kapcsolatos munkahelyi gyakorlatot megvalósító összetett intézkedéseket: a munkahelyi biztonság és egészségvédelem iránti vezetői elkötelezettség, a munkavállalók biztonságával kapcsolatos kockázatok kezelése, a munkavállalók egészségével kapcsolatos kockázatok kezelése, a munkahelyi biztonság és egészségvédelem általános kezelése, valamint a munkavállalók pszichoszociális jólétével kapcsolatos kockázatok kezelése;
2. meghatároztuk azoknak a vállalkozásoknak a típusait, amelyek körében nagyobb a valószínűsége annak, hogy az egyes intézkedésekkel kapcsolatos bevált gyakorlatokat magas szinten valósítják meg;
3. összehasonlítottuk ezeket a típusokat, amely során figyelembe vesszük az egyes területeken a magas szintű végrehajtáshoz kapcsolódó tényezők közötti hasonlóságokat és különbségeket;
4. megvizsgáltuk a további független összefüggéseket a magas szinten megvalósított bevált gyakorlatok, valamint a munkavállalói képviselet és a nagyjából hasonló szabályozás, munkaügyi kapcsolatok és más releváns összefüggések szerint csoportosított országok között;
5. feltártuk az ESENER-2 során jelzett azon intézkedéseket, amelyek a munkahelyi biztonság és egészségvédelem iránti alacsony elkötelezettség „markerei” lehetnek;
6. a megállapításokat a szakirodalom fényében megvitatták, és megvizsgáltuk azok szakpolitikai vonatkozásait.

Módszerek

Az ESENER-1 felmérést követő európai vállalati felmérés, az ESENER-2 célja, hogy nemzeti szinten összehasonlítható információkat szolgáltatson arról, hogy az európai munkahelyek hogyan kezelik a munkahelyi biztonságot és egészségvédelmet. A felmérésre 2014-ben 36 ország – a 28 uniós tagállam, valamint Albánia, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság, Izland, Montenegró, Norvégia, Szerbia, Svájc és Törökország – részvételével került sor. A felmérés közel 50 000 vállalkozásnál gyűjtötte össze a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi kockázatokkal, a napi szintű munkahelyi egészségvédelemre és biztonságra vonatkozó irányítási gyakorlattal és irányelvekkel, a munkavállalói részvétellel, valamint a munkahelyi biztonság és egészségvédelem terén a legtöbb ismerettel rendelkező személy támogatásával kapcsolatos álláspontokat és tapasztalatokat.

Az ESENER-1 és az ESENER-2 korábbi elemzéseinek alapulvételével az ESENER-2 felmérésben szereplő intézkedések közül kiválasztottuk azokat a bevált gyakorlatnak minősülő intézkedéseket, amelyek értelmezésünk szerint a munkahelyi biztonság és egészségvédelem iránti vezetői elkötelezettséggel, valamint a munkavállalók biztonságának, egészségének, az általános munkahelyi biztonság és egészségvédelem, továbbá a pszichoszociális jólét kezelésével kapcsolatos intézkedéseknek tekinthetők. Ezt követően többváltozós elemzést végeztünk e magas szinten megvalósított bevált gyakorlatok csoportjai és az alábbiak közötti összefüggések megállapítása érdekében: a vállalkozás jellemzői; a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi kérdések kezelésének okai és nehézségei; a munkahelyi biztonságra és egészségvédelemre vonatkozó külső információk felhasználása; a munkavállalók képviselőire vonatkozó intézkedések; a vállalkozás működése szerinti ország.

Megállapítások

Elemzéseink eredményei összhangban vannak az ESENER-1 és ESENER-2 adatok korábbi elemzéseivel és a szakirodalommal. Megállapításaink azt mutatják, hogy a kockázatok kezelésére szolgáló intézkedések végrehajtása hierarchiát képez, ahol a legmagasabb végrehajtási szint a biztonsághoz kapcsolódik, amelyet az egészségvédelmi, végül a pszichoszociális kockázatok követnek. Továbbá, az ezeken a területeken magas végrehajtási szinttel, valamint a munkahelyi biztonság és egészségvédelem iránti vezetői elkötelezettséggel rendelkező vállalkozások általában:

- nagyobb vállalatok, amelyek gyakran egy nagyobb csoporthoz tartoznak (nem pedig önálló vállalkozások);
- bizonyos ágazatokban található (a munkahelyi biztonság és egészségvédelem kezelésével kapcsolatos termelő és gyártó ágazatok, a pszichoszociális kockázatok kezelésével kapcsolatos szolgáltatási és állami szektor, valamint a munkahelyi biztonság és egészségvédelem iránti vezetői elkötelezettséggel kapcsolatos termelő és állami szektor);
- tudatában vannak annak, hogy a hagyományos (vagyis a biztonsági), az egészségvédelmi és a pszichoszociális kockázatokot együttesen kell kezelni;
- a munkahelyi biztonság és egészségvédelem kezelésének fő okaként a munkaerőre vonatkozó elvárások teljesülését és a termelékenységük fenntartását vagy növelését tartják (a jogi kötelezettségek teljesítése, valamint a bírságok és a szankciók elkerülése mellett a munkahelyi biztonság és egészségvédelem magas szintű kezelése is megfigyelhető, valamint a jó hírnevük megőrzése mellett a pszichoszociális kockázatok magas szintű kezelése is megjelenik);
- a munkahelyi biztonsággal és egészségvédelemmel kapcsolatban külső információforrásokat vesznek igénybe;
- a munkahelyi biztonság és egészségvédelem kezelésére megbíznak egy adott személyt, akinek ez a fő tevékenysége, és e személy részére biztosítják a munkahelyi biztonsággal és egészségvédelemmel kapcsolatos képzést.

Ezen összefüggések mellett – és azoktól függetlenül – a magas szinten megvalósított bevált gyakorlatok és a munkavállalói képviselő, valamint a vállalkozás működése szerinti ország között szoros összefüggés van. Konkrétan:

- Azok a vállalkozások, amelyeknél a munkavállalói képviselő és a munkahelyi biztonság és egészségvédelem iránti magas szintű vezetői elkötelezettség együttesen jelen volt, több mint hétszer nagyobb valószínűséggel hajtják végre a munkahelyi biztonsággal és egészségvédelemmel kapcsolatos bevált gyakorlatokat magas szinten, és majdnem ötször nagyobb valószínűséggel hajtják végre a pszichoszociális kockázatok kezelésével kapcsolatos bevált gyakorlatokat magas szinten, mint azok a vállalkozások, amelyeknél nincsenek jelen együttesen ezek a tényezők.
- A Brit-szigeteken, a skandináv és a déli országokban működő vállalkozások nagyobb valószínűséggel hajtják végre a bevált gyakorlatokat magas szinten, mint az EU más részein letelepedett vállalkozások.

Az ESENER-2 adatok azt mutatják, hogy a munkahelyi biztonság és egészségvédelem kezeléséhez kapcsolódó számos egyedi intézkedés végrehajtási szintje általában magas, és valójában magasabb annál, mint amit a különféle egyéb tanulmányok valószínűsítettek általánosságban az EU-ban működő vállalkozások körében. Ugyanúgy, mint a legtöbb telefonos felmérés esetében, amelyek során a válaszadókat saját tevékenységük önértékelésére kéri, ennek két fő oka van. Egyrészt, a minta valószínűleg a népesség egészének „jobbik felét” képviseli (vagyis a népesség leginkább elkötelezett részét), másrészt pedig, ha ezeket a résztvevőket arra kéri, hogy értékeljék saját teljesítményüket, valószínűleg subjektív módon inkább túlértékelik, mint alábecsülik azt. De még ebben a mintában is a válaszadók jelentős kisebbsége azt jelezte, hogy vállalkozása nem végez kockázatértékelést (23%), és nem biztosít munkahelyi biztonsággal és egészségvédelemmel kapcsolatos képzést (6%). Ezek a vállalkozások általában a szolgáltatási szektorban működő mikro- vagy kisvállalkozások voltak, amelyek alacsony szinten hajtják végre a munkahelyi biztonság és egészségvédelem, valamint a pszichoszociális kockázatok kezelésére szolgáló intézkedéseket.

Következtetések

Elemzéseink eredményei összhangban vannak a korábbi kutatásokkal. Megállapításaink azt mutatják, hogy a vállalkozások többsége a munkahelyi biztonság és egészségvédelem kezelésére szolgáló számos olyan intézkedést megvalósít, amelyek valószínűleg megfelelnek az uniós és a nemzeti előírásoknak. Ugyanakkor azt is jelzik, hogy még tovább lehet fejlődni mind ezeknek az intézkedéseknek a munkahelyeken történő végrehajtása, mind pedig a munkahelyek üzemeltetése során a bevált gyakorlatok alkalmazása terén.

A korábbi megállapításokkal összhangban elemzésünk azt is kimutatja, hogy a munkahelyi biztonság és egészségvédelem kezelésére vonatkozó bevált gyakorlatokat a munkaadóknak a munkahelyi biztonság és egészségvédelem kezelésében való megfelelő munkavállalói részvétel biztosítására irányuló szándéka és képessége elősegíti:

- amelynek keretében fontos szerepet játszanak a munkavállalók részvételével és elkötelezettségével kapcsolatos intézkedések;
- amely a munkahelyi kockázatok értékelése és a felismert kockázatok kezelésére szolgáló végrehajtási rendszerek köré épül;
- olyan szabályozási kereten belül, amely megadja azokat a paramétereket, amelyeken belül megvalósítható.

Ezek a főbb megállapítások a munkahelyi biztonság és egészségvédelem hatályos uniós szabályozásának alapvető követelményeihez is kapcsolódnak. Amint azt a korábbi tanulmányok is megállapították, az ezekhez a feladatokhoz erőforrást biztosítani képes vállalkozások valószínűsíthetően magasabb szinten hajtják végre a munkahelyi biztonság és egészségvédelem kezelésére vonatkozó bevált gyakorlatokat, és üzleti sikerük alapvető elemének tekintik a munkahelyi biztonságot és egészségvédelmet. Ez is fontos kapcsolódási pont a munkahelyi biztonságra és egészségvédelemre vonatkozó uniós szabályozással. Öröndetes, ahogyan a legújabb uniós

szakpolitika törekszik e megközelítések végrehajtásának és működtetésének további támogatására valamennyi uniós tagállamban. A legutóbbi uniós nyilatkozatok is ezt jelzik. Az Európai Unió munkahelyi biztonsággal és egészségvédelemmel kapcsolatos, 2014-2020-as stratégiája meghatározza a munkahelyi biztonsággal és egészségvédelemmel kapcsolatos fő kihívásokat az Európai Unióban. Az egyik ilyen kihívás a következő:

- a munkahelyi biztonságra és egészségvédelemre vonatkozó jelenlegi szabályok javítása, különös tekintettel a mikro- és kisvállalkozások kapacitásának fokozására, annak érdekében, hogy képesek legyenek hatékony és eredményes kockázatmegelőzési stratégia alkalmazására.

Amint ez az ebben a jelentésben szereplő elemzésből egyértelműen kitűnik, az EU-ban vannak olyan vállalkozások, amelyeknél erre már sor került, de továbbra is maradtak jelentős fejlesztésre szoruló területek. Ez különösen a kisebb vállalatokra érvényes, ezért megállapításaink valamelyest alátámasztják a jelenlegi uniós politikákat. Ezenkívül hasznos kiindulópontként szolgálnak a jövőbeli értékelések elvégzéséhez.

Az uniós stratégia a következőre is kiterjed:

- a foglalkozásból eredő megbetegedések megelőzésének javítása a meglévő, új és az újonnan felmerülő kockázatok kezelése révén nem figyelmen kívül hagyva a meglévő kockázatokat.

Az ESENER-2 adatokról készített elemzésünk a pszichoszociális kockázatok kezelésével kapcsolatban azt mutatja, hogy vannak olyan területek a bevált gyakorlatok terén, amelyeket néhány vállalkozás az új és az újonnan felmerülő kockázatokkal kapcsolatban alkalmaz. De ezen a területen is egyértelműen szükség van a további erős fejlesztésekre, valamint a tanulságok levonására az új kockázatok kezelésére irányuló erőfeszítések összehangolásával kapcsolatban, valamint a munkahelyi biztonsággal és egészségvédelemmel kapcsolatos megalapozottabb aggályokkal kapcsolatban. Általánosságban az eredményeink arra engednek következtetni, hogy a munkahelyi biztonság és egészségvédelem kezelésében való munkavállalói részvételre vonatkozó bevált gyakorlatokat kiterjeszthetjük a felmerülő kockázatok hatékony kezelésére, miközben a meglévő kockázatokat is kezelik.

Az uniós stratégia szerint ezeket a kihívásokat számos, egymással összefüggő stratégia segítségével kell kezelni, többek között az alábbiak révén: például a nemzeti egészségvédelemre és biztonságra vonatkozó nemzeti stratégiák további konszolidációja, a mikro- és kisvállalkozások számára gyakorlati segítségnyújtás, hogy jobban megfeleljenek az egészségvédelmi és biztonsági szabályoknak, valamint a tagállamok általi végrehajtás javítása és adott esetben – a munkavállalók biztonsága és egészsége magas szintű védelmének megőrzése mellett – a meglévő jogszabályok egyszerűsítése. Az ESENER-2 elemzés azt jelzi, hogy ezek a szakpolitikai megfontolások a jelenlegi gyakorlatok vonatkozásában kiemelkedő szerepet játszanak, valamint fontos alapot nyújtanak e stratégiák jövőbeni hatásainak felméréséhez.

Más fontos uniós szakpolitikai fejlesztések – például a 2017 júniusában létrehozott szociális jogok európai pillére és az Európai Bizottság 2017. januári közleménye az Európai Unió munkahelyi egészségvédelemre és biztonságra irányuló jogszabályainak és politikájának modernizálásáról – szintén a munkavállalók magas szintű védelmét írják elő a munkahelyi biztonsági és egészségvédelmi kockázatokkal szemben, és sürgetik a tagállamokat és a munkaadókat, hogy lépjenek túl a minimumkövetelményeken annak érdekében, hogy minél inkább megvalósulhasson a balesetmentes munkakörnyezet. Ismét azt vitatják, hogy nem csak a szabályok alkalmazását, hanem kockázatértékelések, valamint a munkavállalók és a munkaadók közötti párbeszéd segítségével egyre jobb biztonsági és egészségvédelmi szabályok létrehozását is jelenti, amelyek mindegyikét iránymutatással és visszacsatolással kell támogatni. Az ESENER-2 felmérésnek a jelen jelentésben elemzett adatai sok ilyen törekvéshez kapcsolódnak közvetlenül, és alapot szolgáltatnak e törekvések fejlődésének értékeléséhez.

Ezért lehetséges egyfajta szinergia felismerhető a jelenlegi szakpolitika és az ESENER-2 elemzésében azonosított gyakorlatok között, amely megállapítja azokat a lehetőségeket, amelyek alapján fejlesztéseket lehet kidolgozni és megszilárdítani. Ugyanakkor el kell ismerni, hogy vannak olyan elemek az EU gazdasági szerkezetében, amelyeket nem mérnek hatékonyan az ESENER-2

során összegyűjtött adatokról készített elemzések, és ezek szintén hatással vannak a bevált gyakorlatok alkalmazásának előfeltételeire. Amint arra a jelentésben többször is rámutatunk, valószínű, hogy az ESENER-2 során összegyűjtött adatok nagy része viszonylag stabil és sikeres vállalkozásoktól származik. Ezeknek az adatoknak az elemzése nem nyújt lényeges információkat a munkahelyi biztonságra és egészségvédelemre vonatkozóan a kevésbé stabil és sikeres gazdasági szereplők esetében, amelyek – más gazdasági elemzések szerint – egyre nagyobb mértékben vannak jelen az EU-ban. A későbbi tanulmányoknak ezt figyelembe kell venniük, ha teljesebb képet kívánnak nyújtani a munkahelyi biztonság és egészségvédelem uniós gyakorlatáról.

Összességében azonban ez a jelentés és elemzés az uniós tagállamokban a munkahelyi biztonság és egészségvédelem helyzetéről fontos összehasonlítást nyújt, és bemutatja az ennek meghatározását elősegítő jelenlegi – nemzeti, ágazati, valamint a vállalkozások méretéhez kapcsolódó – összefüggéseket.

Az Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség (EU-OSHA)

hozzájárul, hogy Európa biztonságosabb, egészségesebb és eredményesebb munkahellyé váljon. Az Ügynökség a megbízható, kiegyensúlyozott és elfogulatlan biztonsági és egészségvédelmi információkat kutatja, fejleszti és terjeszti, valamint egész Európára kiterjedő figyelemfelkeltő kampányokat szervez. Az Európai Unió által 1994-ben alapított, bilbaói (Spanyolország) székhelyű ügynökség az Európai Bizottság, a tagállamok kormányai, a munkaadói és munkavállalói szervezetek képviselői, valamint az Unió tagállamaiból és azokon kívülről érkező vezető szakértők számára biztosít közös fórumot.

Európai Munkahelyi Biztonsági és Egészségvédelmi Ügynökség

Santiago de Compostela 12, 5. emelet
48003 Bilbao, Spanyolország
Tel.: +34 944358400
Fax: +34 944358401
E-mail: information@osha.europa.eu

<http://osha.europa.eu>

<http://osha.europa.eu>

Publications Office